AUI, secțiunea III e, Lingvistică, tomul LX, 2014

Cîmpul tensionat al raporturilor de putere în dezbaterea politică televizată

Marius-Claudiu Pintilii
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi

The present paper constitutes an analysis of the tensions displayed, on a power relations level, within the televised political debates, from a pragma-rhetorical perspective. Accordingly, the study follows certain cases of degradation of the power relations, from the partial non-compliance with the host's status to the denial and even taking over of his control function.

I. Obiectul de cercetare

În lucrarea de față, urmăresc dintr-o perspectivă pragma-retorică maniera în care relația de putere[1] este supusă redefinirii în dinamica dezbaterii politice televizate. În această direcție, pornesc de la premisa că, în interacțiune, puterea şi distanța socială trebuie privite ca nişte fenomene relaționale: „power and distance are specific, local factors in the context generated endogenously and made relevant to the talk by the participants” (Arundale 2006: 208). Cu alte cuvinte, subiectivitatea implicată în procesul perceperii comportamentului celorlalți şi, astfel, în evaluarea performanței lor poate „modifica aprecierile asupra distanței sociale şi a raporturilor de putere”, antrenînd oscilații între apropiere şi distanțare şi chiar „asumarea nejustificată a puterii” (Ionescu-Ruxăndoiu 2005: 417).

Materialul de analiză folosit în acest demers este constituit de *Corpusul de limbă română vorbită actuală nedialectală* (coordonat de către Luminița Hoarță Cărăuşu, 2013), care cuprinde o parte din transcrierile emisiunilor înregistrate cu ajutorul unui TV tuner în perioada ianuarie 2009 – decembrie 2010. Trimiterea la exemplele din corpus se face după modelul (V.4.8./389), unde V.4.8. reprezintă numărul textului transcris, iar 389, numărul paginii corpusului.

II. Dezbaterea televizată

Conceptul de d e z b a t e r e t e l e v i z a t ă se fundamentează pe o strînsă relație între trei dimensiuni: cuvîntul (mai precis, schimbul de cuvinte), imaginea

[1] După Brown şi Levinson, selectarea unei anumite strategii a politeții de către vorbitor depinde de riscul estimat al pierderii feței. În acest context, autorii introduc trei elemente variabile, situaționale, care influențează evaluarea riscului: *distanța socială* dintre interlocutori – D (S, H); *relația de putere* dintre participanții la interacțiune – P (H, S); *gradul de impunere al unui FTA* (act amenințător) în funcție de măsura în care acesta interferează cu dorința de independență sau de aprobare a individului într-o anumită cultură – Rx (Brown&Levinson, 1987: 76-77).

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

(televizuală) şi spaţiul public. De aceea, o definire a dezbaterii dintr-o singură perspectivă (doar a cuvîntului sau doar a imaginii) este insuficientă. În acest sens, mă voi raporta la definiţia formulată de Patrick Charaudeau şi Rodolphe Ghiglione, definiţie care surprinde relaţia dintre cele trei aspecte amintite anterior: „Dezbaterea televizată este cuvîntul pus în imagine pentru a face vizibilă o parte din ceea ce se petrece în spaţiul public" (Charaudeau&Ghiglione 2005: 66).

Pentru o analiză adecvată a dezbaterii televizate, Noël Nel propune o abordare a acesteia dintr-o dublă perspectivă: pe de o parte, din direcţia fenomenului lingvistic (langajier), ca d i s p o z i t i v c o n v e r s a ţ i o n a l, iar, pe de altă parte, din direcţia fenomenului audiovizual, ca d i s p o z i t i v t e l e v i z u a l (Nel 1990: 17). Astfel, în dezbaterea televizată, participanţii interacţionează (faţă în faţă) sub ochii telespectatorilor, procesul enunţării desfăşurîndu-se într-un cadru de comunicare cu două niveluri simultane: o situaţie televizabilă (*situation télévisable*) şi o situaţie televizată (*situation télévisée*): „La situation globale doit donc être subdivisée en *situation télévisable*, celle qui se situe dans l'espace scénographique du studio, et *situation télévisée*, celle que le télespectateur reçoit sur son écran, médiatisée par le panoptique et l'oeil de la caméra" (Nel 1990: 38-39). Este vorba, deci, despre două sisteme de comunicare care funcţionează concomitent: un sistem de comunicare faţă în faţă şi un sistem de comunicare interpus (Nel 1990: 38).

În general, dezbaterea televizată este văzută ca un tip de interacţiune spectaculară, agonală între doi sau mai mulţi protagonişti orientaţi spre atacarea sau apărarea punctelor de vedere. Prin această prismă, Alain Trognon şi Janine Larrue prezintă dezbaterea ca o formă metaforică a războiului, implicînd alternanţa a două roluri relaţionale: propunătorul şi oponentul: „l'Opposant d'un Débat est le locuteur qui attaque d'une manière ou d'une autre une énonciation de son interlocuteur" (Trognon&Larrue 1994: 58). În afară de aceste ipostaze, dezbaterea televizată cuprinde cel puţin alte două roluri: animatorul şi publicul (ibidem: 60).

Prin urmare, dezbaterea televizată reprezintă un proces complex, „un război" al cuvintelor purtat în vederea înţelegerii adevărului, care se desfăşoară în faţa unui „public prezent-absent datorită camerei interpuse" (Charaudeau&Ghiglione 2005: 69) şi care este controlat de către unul sau mai mulţi moderatori.

III. Raporturile de putere

În dezbaterile politice televizate, „puterea relativă are valori ridicate, fără ca acestea să corespundă aşteptărilor normale" (Ionescu-Ruxăndoiu 2004: 422). În principiu, moderatorului îi revine funcţia autorizată de control al dezbaterii în conformitate cu natura particulară a contractului de comunicare mediatică; acesta determină poziţiile partenerilor, rămînînd „identic în dubla sa finalitate de «credibilitate» şi de «captare», între o instanţă mediatică furnizoare de informaţie şi de spectacol şi o instanţă receptoare ce consumă cunoştinţe şi spectacol" (Charaudeau&Ghiglione 2005: 83). În acest cadru, activitatea moderatorului

BDD-A7006 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

vizează aspecte precum introducerea participanților în atmosfera organizată a dezbaterii, gestionarea intervențiilor pentru prezentarea punctelor de vedere, evidențierea concluziilor generale (v. Sălăvăstru 2009: 93-107). În termenii lui Noël Nel, dezbaterea televizată reprezintă o rețea de intervenții în cadrul căreia moderatorul girează derularea ritualizată a schimburilor verbale (Nel 1990: 26). Totuşi, evoluția complexă a interacțiunilor în interiorul acestei rețele este una imprevizibilă, lăsînd loc şi abaterilor de la reguli. În acest sens, în dezbaterile politice televizate, participanții recunosc de cele mai multe ori funcția de control a moderatorului care dirijează „concertul" punctelor de vedere:

(1) MB: *Dacă-mi permiteți*↑ =
LM: = Vă rog.
MB: e:‖ În primu' rînd↓ vedeți↓ noi SÎNtem↑ în relații foarte bune. (V.4.9./420)

(2) VV: <Î Domnu' Frunda↓ dar nu sînt agresiv deloc. Vă întreb şi pe dumneavoastră cine ne garantează nouă↑ Î>//
OP: Domnilor//
GF: *Dacă-mi permiteți să răspund.*
VV: că măsura-i limitată?
OP: Vă rog↓ domnule Frunda. Domnu'↓ vă rog. Să ascultăm răspunsu' [din partea] coaliției. (V.4.10./433)

(3) LO: *Doamna Firea↓ eu*↑//
VF: Vă rog.
LO: *vă ascult↓ /î: [dumneavoastră sunteți moderatoarea acestei emisiuni↑ ca atare↓ vă ascult*. (V.4.12./475)

În unele cazuri însă, rolul moderatorului este pus sub semnul întrebării sau, mai grav, este negat. Tulburarea raporturilor de putere este, de obicei, amendată de către moderator, însă şi ceilalți invitați pot lua o poziție în această direcție. De pildă, în dezbaterea din 31 mai 2010 din cadrul emisiunii *Ştirea zilei*, deputatul PD-L Cristian Boureanu îi reproşează moderatoarei Gabriela Vrânceanu Firea că nu este imparțială şi că falsifică realitatea; cu alte cuvinte, îi atacă fața calității[2],

[2] Conform *teoriei managementului raportual* formulată de către Helen Spencer-Oatey (2004: 14-15), f a ț a cuprinde două aspecte interdependente (unul personal şi altul social):

a) f a ţ a c a l i t ă ţ i i (*quality face*), care corespunde feţei pozitive din teoria lui Brown şi Levinson (1978, 1987), desemnînd dorinţa fundamentală de a fi evaluaţi pozitiv în termeni de calităţi personale (competenţa, abilităţile, înfăţişarea ş.a.); este strîns legată de stima de sine;

b) f a ţ a i d e n t i t ă ţ i i s o c i a l e (*identity face*), care implică orientarea spre valoarea publică (neglijată de Brown şi Levinson în conceptualizarea feţei), desemnînd

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

îndoindu-se de competența sa. Deranjat de manifestarea inadecvată a colegului de platou, Ludovic Orban îi reamintește acestuia regulile dezbaterii:

(4) VF: <F Salariile nete] [ale angajaților din minister↑ depășesc anual↑ DOuă virgulă unu milioane de euro. Ministrul are un salariu mai mic decît un secretar de stat sau director din subordine. Cum vi se pare domnule Orban? F>
CB: <F Deci eu vă spun că tre' să-mi tăiați microFOnu' atuncea↓ pentru că vreau ȘI eu să vorbesc pe acea TEmă↑ pe acel suBIECT↑ pentru că am cifre prin care dovedesc <MARC c-ați mințit↓ MARC> doamna Vrânceanu. Am CIfrele la mine.] Ați schimbat subiectu'. F>
VF: Domnule Orban↓//
CB: <F Nu trebuia să răspundem toți la același suBIECT? F>
VF: vă rog. Ajungem și-acolo↓ da.
CB: <F Păi nu. Ați minȚIT doamnă↓ ați schimBAT deja subiectu' <xxx> F>
VF: Da↓ da. Haideți domnu' Orban.
LO: *Domnu'::↑ domnu' Boureanu*.
CB: <F Ați minȚIT în diRECT. Am CIfrele (*CB arată o foaie*). F>
LO: *Domnu': BouREAnu*↑
CB: Domnu' Orban↓
LO: *ați ieşit↑ [ați ieşit din CAdru*.
CB: vă rog eu frumos.] Nu↓ și ce dacă am ieșit din CAdru? [Deci trebuia să răspundem toți la această întrebare↑
LO: *Deci↓ în această emisiune↑] + [<F în această emisiune moderatoru' este doamna FIrea* F>. (V.4.12./480-481)

În materialul de analiză, am identificat numeroase situații de degradare a raporturilor de putere, de la nerespectarea parțială a statutului moderatorului pînă la contestarea şi chiar preluarea funcției de control a acestuia:

a) Întreruperea celuilalt şi preluarea abuzivă a rîndului la cuvînt sînt manifestări nepoliticoase prin care se încalcă dreptul partenerului de a-şi exprima coerent opinia. Moderatorii încearcă, în astfel de situații, să restabilească ordinea:

(5) MȘ: Nu este vorba de niciun terTIP. Este vorba de o strategie într-adevăr↓ pe doi ani↓ care-o să apară săptămîna viitoare↓ Guvernu' o s-o discute şi va↑ [va fi trimisă în Parlament.
VV: Și ce-aveți în vedere] legat de salarii şi pensii?
OP: [*O clipă↓ să înCHEie ideea*. (V.4.10./429)

În plus, „victimele" întreruperilor își exprimă adesea nemulțumirea provocată de tratamentul incorect (le sînt încălcate drepturile de echitate):

(6) GF [*cu referire la VV*]: Nu↓ dar această agresivitate şi a nu lăsa pe altul la cuvînt↓ nu mi se pare corectă şi la locu' ei. (V.4.10./433)

dorinţa fundamentală ca ceilalţi să ne recunoască şi să ne aprobe identitatea/rolul social (lider al unui grup, prieten apropiat ş.a.).

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

Revenind la relația dintre moderator şi politicienii invitați, am constatat că aceştia îi întrerup pe moderatori, justificîndu-şi adesea abaterile prin importanța deosebită a intervenției; completarea sau clarificarea aspectelor discutate nu suportă amînare:

(7) RT: Stimați domni↓ vă propun în acest moment să trecem la următoarea↑//
TB: *Şi şi:↑ nu. Dați-mi voie să mai fac o observație↓ pentru că::↑ + trebuie să respectăm şi Constituția*.
MG: [Deci veți continua cinci ani↑ ca să-nțeleg//
RT: <F Domnule Traian Băsescu↓ aveți ocazia↑ aveți ocazia↑⇊] Vă rog↓ domnule Geoană↑ domnule Băsescu↑ F>// (V.4.3./307-308)

(8) RT: [Domnule Traian Băsescu.]
MG: Dar cine este Popa Nicolae domnu' Băsescu?
TB: Vă spun eu. Popa Nicolae↑ cel care a gestionat GELsor şi FNI↓//
RT: Domnule Traian Băsescu.
TB: condamnat CINsprezece ani↑//
RT: veți avea ocazia dacă vreți să faceți aceste [precizări↑ + însă vă rog//
TB: condamnat cinsprezece] ani în România↑⇊ Vă rog mult↓ nu întrerupeți această//
RT: Nu vă întrerup↓ dar vreau să respectați formatul pe care l-am [convenit împreună.
TB: *Îl respect↓] da' trebuie lămurit*.
RT: O veți lămuRI: imediat↓ pentru că veți primi o întrebare de la domnul Mircea Geoană. Aveți la dispoziție DOuă minute. Dacă le gestionați cum trebuie↓ veți putea INclusiv să dați această informație. (V.4.3./335-336)

Am identificat şi situația opusă în care moderatorul îl întrerupe pe invitat, fapt ce provoacă iritarea acestuia:

(9) CD: = Şi care este::↑ /ă: pragul rușinos? ++ Adică pragul la care spuneți <CIT Dom'le↓ mi-e rușine că [n-am făcut mai mult↓ sau: CIT>
AU: Neintrarea în turul doi] de pildă↓ e-o condiție obligatorie?
CD: nu rușine. <CIT Îmi pare rău că n-am putut↑ să: CIT>//
CA: Doamna Dragotescu↓ în politică↓ o ruŞIne↑ + este să furi↓ + să minți↓//
CD: <R Nu nu nu↓ R> pragul rușinos. [Nu::↑ + în sensul de:↑ ++ de scor slab.
CA: <Î *Doamna Dragotescu m-ați întrebat? Îmi dați voie?] Sau spuneți dumneavoastră atunci↓ [că eu v-ascult.* Î> (V.4.4./353)

b) Politicianul poate submina autoritatea moderatorului şi prin amînarea răspunsului la întrebare; nu este vorba de o negare a funcției de control, ci mai degrabă de o slăbire a acesteia. De exemplu, Corneliu Vadim Tudor amînă răspunsul la întrebarea moderatoarei (AS: *ce + mesaj] + v-a trimis [Adrian (AK) Traian Băsescu] prin Adrian Videanu ultima dată?*) pentru a prezenta rezultatele unui sondaj (VT: *Dar nu suporți zece secunde să auzi un ultim sonDAJ?*); în fond, preşedintele PRM nu refuză să răspundă la întrebare:

(10) VT: A- altfel vorbesc [cu toată LUmea↓] ascult ce <MARC vor↑ MARC>//
AS: [<@ Altfel nu v-ați opune. @>] *Haideți să revenim*.

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

VT: dar fac TOT cum știu eu↑//
AS: Ce//
VT: şi cum CEre interesul național. *Stai puțin*. [Eram în maşină↑
AS: *ce + mesaj] + v-a trimis [Adriean (AK) Traian Băsescu] prin Adriean Videanu ultima dată?*
VT: [eram în maşină↑] eram//
AS: *Haideți↓ răspundeți-mi şi MIe↓ că-s curiOAsă↓ + ca o femeie.*
VT: *Imediat îți voi⇊ Dar nu suporți zece secunde să auzi un ultim sonDAJ?* (*VT arată spre cameră ziarul „Tricolorul”*)
AS: [Hai↓ dați-mi sondaju'. (V.4.6./363)

c) Un caz delicat este acela al inversării rolurilor. De această dată, pe fondul unei interacțiuni tensionate, actorul politic îşi asumă nejustificat puterea, preluînd controlul. În această direcție, am identificat trei tipuri de situații:

● Moderatorul cere politicianului permisiunea de a lua cuvîntul. Încercarea moderatorului de a reaşeza raporturile de putere poate conduce chiar la declanşarea unui conflict. În următorul exemplu (11), deranjat de faptul că a fost ofensat de către Cristian Preda (care, între timp, a întrerupt convorbirea telefonică), preşedintele PRM dezvoltă un contraatac bazat pe o serie de amenințări, nemaiținînd cont de rolul moderatoarei. Aceasta încearcă, în zadar, să preia controlul (AS: *Lăsați-mă şi pe mine să vorbesc↓ vă rog frumos.*), criticînd gestul lui Cristian Preda de a pune punct brusc dezbaterii (AS: *În primu' rînd a fost lipsă de resPECT] față de emisiune.*). Cu toate acestea, Corneliu Vadim Tudor îşi continuă ofensiva, determinînd-o pe moderatoare să îi ceară din nou permisiunea de a interveni (AS: *Îmi permiteți↑ îmi permiteți să vă spun ceva?*). Intenția Alessandrei Stoicescu de a schimba subiectul discuției (AS: *Nu cred că pe telespectatori şi pe alegători↑ îi interesează această luptă↑ continuă↑ politică*) declanşează însă un alt conflict (VT: *Da' nu-mi spune mie ce-i interesează pe români doamnă.*).

(11) AS: Bun. Domnu' Preda n-a avut cu ce să: ne dea↑ pînă la urmă în diRECT cu arguMENtele↑ legate de asta↓//
VT: Să ai grijă↓ auzi:↑ auzi domnu'::↑//
AS: *Lăsați-mă şi pe mine să vorbesc↓ vă rog frumos.*
VT: domnu' Preda↓ eu am mai cunoscut un Preda în țara asta↓ da' era Marin Preda↓ era un MAre scriitor. Dumneata eşti NEIca nimeni domnule↓ dumneata eşti un țucăLAR al lu' [Băsescu↓ şi eu te rog↑ eu te rog↑//
AS: N-are niciun rost domnule Vadim Tudor să vorbiți] cu domnul Preda↓ în condițiile în care a întreRUPT această convorbire↑//
VT: Auzi. Nu nu↓ stai puțin↓ [stai puțin↓ stai puțin.
AS: *În primu' rînd↓ a fost lipsă de resPECT] față de emisiune*.
VT: Nu↓ stai puțin.
AS: Haideți să continuăm cu TEma noastră↓ vă rog.

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

VT: Nu↓ da' vorbea de sănăTAtea mea. Ai grijă de Băsescu↓ că după ora nouă↑ dă drumu' gărzilor de la SPP↑ şi i se fac transFUzii de sînge. La ce i se fac lui transfuzii? Că-i <MARC foarte bolnav MARC> Băsescu.
AS: *Domnule Vadim Tudor.*
VT: <F Să-şi vadă de sănăTAte dom'le↓ să nu mai încurce LOcu' băiatu' ăsta. F>
AS: *Îmi permiteți↑ îmi permiteți să vă spun ceva?*
VT: *Da.*
AS: *Nu cred că pe telespectatori şi pe alegători↑ îi interesează această luptă↑ continuă↑ politică*//
VT: <F Îi interesează:↑ sănăTAtea ŞEfului STAtului↓ F>//
AS: Nu. [Îi interesează ALTceva. Ascultați-mă puțin.
VT: <F care vrea să-i mai păcălească pe români cinci ani↑] îi interesează pe toți. F>
AS: Ascultați-mă.
VT: *Da' nu-mi spune mie ce-i interesează pe români doamnă*.
AS: Nu.
VT: Că eu ştiu mai bine. (V.4.6./371-372)

● În ciuda statutului său de invitat, politicianul pune întrebări moderatorului. Întrebările pot fi acceptate (12) sau nu (13) de către acesta:

(12) RD: Perfect. Datele problemei sînt aşa. Pe şapte decembrie vom şti cine a ajuns preşedintele României↓ sau + pă opt↓ depinde cît de bine <@ se numără↓ şi cît de repede voturile @>.
VT: *Da. Da' pot să vă pun şi eu o întrebare?*
RD: *Vă rog.*
VT: *Cît rezistă↑ un alt preşedinte în afară de Vadim Tudor↓ + acolo? Îl apucă Paştele anului viitor?*
RD: Da' să ştiți că [problema se pune altfel.
VT: *Rezolvă el problemele?]*
RD: Problema se pune cît rezistă poPOru'↑ cu oamenii care-l conduc↓ <@ nu cît rezistă preşedintele acolo @>. (V.4.7./376-377)

(13) OS: N-au condiționat↑ + pleCArea din sală de aceste o sută douăzeci şi şapte miliarde?
MT: *Păi dumneavoastră ce credeți? Plecarea din sală de ce-a fost făcută? ++ Întrebați-mă să vă întreb.*
OS: *Nu. Eu vă întreb pe dumneavoastră↓ asta-i regula în emisie.*
MT: Deci↓ dacă::↑//
OS: *Eu vă întreb şi [dumneavoastră îmi răspundeți cumva.* (V.4.13./486)

● Politicianul recurge la reformularea întrebării moderatorului pentru a reorienta discuția în direcția dorită:

(14) RT: Ce faceți dacă: nu [vă acceptă] Parlamentu' această soluție? Ba mai mult decît atît↓ [PRM-u' n-are măcar parlamenTARI acolo.]
VT: [Păi stați puțin.] Păi domnule↓ da' noi↑ [ştiți ce e↑ ştiți ce e↑ ştiți ce e↑]⏤ /ă *Mai bine m-ați întreba aşa. Cum dați drumu' la o maşină care e cu toate frînele /ă: puse?*

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

Are toate FRÎnele↓ nu mai are nici bateRIe↓ nu mai are nici benZInă. <F Nu pot. Îi schimb. Schimb maşina↓ sau o bag în reVIzie↓ <MARC capitală MARC>F>. (V.4.7./374)

d) Mergînd mai departe, politicianul îl poate pune pe moderator într-o situație incomodă prin ridiculizare. În următorul exemplu, sînt verificate competențele lingvistice ale moderatorului:

(15) AS: Păi ultima dată dosaru' flota n-avea prejudiciu↓ deci↓ [despre ce vorbim?
VT: Cum n-avea prejudiciu?] Păi ştii care-i prejuDIciu'? Ai auzit de Triunghiu' Bermudelor? A dispărut flota↑ (*VT bate din palme*) [<F trei sute de NAve↑ <MARC Vanish MARC>F>.
AS: Nu::↓ <F eu vorbesc leGAL↓ n-avea prejuDIciu ultima dată F>.]
VT: *You know english*.
AS: /ă: Cristian Preda↑//
VT: *You know what means↑ Vanish.*
AS: Înțeleg↓ [şi înțeleg şi telespectatorii.
VT: Au dispăRUT↓ s-au volatiliZAT.] (V.4.6./367-368)

Mai mult chiar, poate fi luat în derîdere însuşi rolul de moderator:

(16) RD: Ca jurnalist↓ aud foarte multe↓ dar atîta vreme cît n-am <MARC o probă MARC> materială↑ [nici măcar nu-mi pot permite să scriu aşa ceva↓ darămite să spun.
VT: Ştii care-i proba materială? Hai să-ți dau o probă↓ ascultă-mă.] Mă laşi să vorbesc şi eu un minut?
RD: Vă rog.
VT: *Cînd vrei să mă-ntrerupi↓ <@ să ridici două degete @>*.
RD: Nu pot. Pot să fac aşa↓ (*RD zîmbeşte şi ridică ambele mîini*) ca să mă luați în seamă.
VT: Să te predai↓ da să te predai.
RD: Da. (V.4.7./378)

(17) RD: iată dosarele penale↑ penale şi duse în justiție CIT>. De ce nu sînt chestiile astea?
VT: Pot să vorbesc?
RD: Vă rog.
VT: *Trebuie să-i cer VOie acestui tînăr*. (V.4.7./379)

Totodată, actorul politic poate face aluzie la incompetența moderatorului, reproşîndu-i proasta gestionare a intervențiilor participanților. De exemplu, iritat de faptul că a fost întrerupt în mod repetat de către Victor Ponta, Emil Boc îi atrage atenția moderatoarei că a pierdut controlul asupra dezbaterii (EB: *Sunteți sigură] că dumneavoastră puteți modera? Să invităm chestorii să conducă emisiunea.*):

(18) VP: <F Sînteți SIN]guru' care ați dat [ordonanțe de urgență↑
OP: <F Domnule Ponta↓ F>] vă rog să-l↑//

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

VP: cu aCElaşi conţinut cu cea declarată neconstituţională. F>
EB: La capitolu' aroganţă↑ + v-aş invita să vă uitaţi în oglindă↑//
OP: să-l ascultăm pe domnul Boc.
VP: [Aţi↑ aţi depăşit ca şi la ordonanţe de urgenţă.
OP: <F Nu v-a întrerupt. Nu v-a întrerupt. F>] [Domnule Boc↓ vă rog.
EB: *Sunteţi sigură că] dumneavoastră puteţi modera? Să invităm chestorii să conducă emisiunea.* (*EB zîmbeşte*)
OP: [Domnule Boc↓ tocmai ce vă dădeam cuvîntu'.
EB: <R Eu n-am întrerupt pe nimeni↓ după cum aţi putut observa. R>] (V.4.8./401)

e) În alte situaţii, politicianul recunoaşte funcţia de control a moderatorului, însă refuză să-şi asume responsabilitatea unui punct de vedere lipsit de echivoc, eschivîndu-se de la răspuns:

(19) OS: Dacă + <MARC puterea↑ MARC> încă deţine majoritatea↑ de ce-ar mai fi contat că pleacă sau că rămîn↑ cei de la: + PSD? [I-aţi cumpărat şi pe cei de la PNL?
MT: *Întrebaţi-i pă dînşii.] Întrebaţi-i pă dînşii↓ nu pă mine.*
OS: Vă întreb pe dumneavoastră↓ [pentru că acuzaţia//
MT: Nu↓ noi vă spunem] că ne-am susţinut punctu' de vedere. Am spus că [ceea ce susţin sînt lucruri aberante. (V.4.13./487)

(20) DG: <F De ce l-au voTAT întreb? De ce l-au votat aşa? F>
MS: *Întrebaţi-i pe senatori.*
DG: Nu↓ vă-ntreb pe dumneaVOAStră↓ vă întreb pe dumneaVOAStră că-i lua- (AK) le luaţi apărarea↑ /î:://
MS: <F Nu iau nicio apărare doamnă. Unde-aţi văzut că iau apărarea? Am spus că NU va răMÎne. F> (V.4.14./505)

f) Asemănătoare în unele privinţe cu primul caz discutat (a), o situaţie extremă în dezbaterile politice televizate este nerecunoaşterea autorităţii moderatorului. În cazul (a), politicianul îl întrerupe pe moderator fără a-i ignora poziţia, doar cu intenţia de a aduce nişte completări sau lămuriri necesare, care nu suportă amînare şi care deviază de la direcţia dezbaterii trasată de către moderator, pe cînd, în această situaţie, politicianul îşi prezintă părerea indiferent de permisiunea moderatorului. De fapt, este vorba despre o ieşire intenţionată din cadrul organizat al dezbaterii. Motivaţiile unor asemenea ieşiri variază de la un context la altul.

De pildă, preşedintele PSD, Victor Ponta, ignoră încercările moderatorului de a readuce discuţia la tema convenită (OP: *Domnule Ponta↓ dar eu insist↓ insist în legătură cu reGImul politic*), susţinînd că aspectele la care se referă el sînt cele care îi interesează în realitate pe români (VP: *dacă] vi se pare că ceea ce se întîmplă în România şi cu românii nu-i important↓ deCÎT ce vă spune primu'-ministru↑ puteţi să insistaţi cît vreţi*):

(21) VP [*cu referire la EB*]: Iar aroGANţa asta↑ pe care-o afişaţi↓ noi sîntem la putere↓ tre' să faceţi ca noi↓ este un lucru↑ care pentru mine un om încă tînăr↑ şi dumneavoastră sunteţi un om tînăr↑//

BDD-A7006 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

OP: Domnule Ponta↓ dar eu insist↓//
VP: <MARC mă sperie MARC>. Iar eu vin şi vă spun↓ că putem să//
OP: insist în legătură cu reGImul politic.
VP: <Î *Puteți să insistați*. Î>
OP: <Î Vă rog↓ Î> [este o dezbatere despre Constituție. Pentru asta suntem aici.
VP: *Dacă vi se pare↑ dacă vi se pare↑ dacă] vi se pare că ceea ce se întîmplă în România şi cu românii nu-i important↓ deCÎT ce vă spune primu'-ministru↑ puteți să insistați cît vreți.* (V.4.8./397)

Alteori, ignorarea funcției de control a moderatorului este determinată de dorința politicianului de a da o replică unui alt participant la dezbatere. Astfel, în exemplul (22), liderul grupului parlamentar PD-L din Camera Deputaților, Mircea Toader, insistă să răspundă unei critici aduse puterii de către Adrian Năstase, în ciuda avertismentelor moderatoarei Oana Stancu (OS: *Să ştiți că regula este altfel*). În condițiile în care nu i se permite să abordeze subiectul dorit, Mircea Toader îşi afirmă intenția de a nu se supune regulilor (MT: *O fi regula dumneavoastră↓ dar domnu' Năstase a făcut nişte afirMAții*↑), amenințînd chiar cu adoptarea unei atitudini non-cooperative (MT: *Dacă nu↓ nu spun. Tac.*). La un moment dat, intervine şi Adrian Năstase rugînd-o pe moderatoare să facă o concesie (AN: *Am o rugăminte↓ [am o rugăminte↓ să-l lăsați*↑), însă Oana Stancu nu cedează (OS: *Nu pot↓ domnule Năstase↓ şi dumneavoastră vă spun [că eu moderez aici.*):

(22) OS: Îi rog pe colegii mei să pregătească↑ imaginile difuzate aSEAră. Domnule Toader↓ nu vă pot da ocazia să-i dați replica [domnului Năstase↓ pînă nu-mi răspundeți↑//
MT: Păi dacă nu-mi dați ocazia↓ nu stau.] Păi ce să spun?
OS: Nu. Domnule Toader.
MT: Lăsați-mă să spun ce doresc eu întîi↓ [că la domnu' Năstase↑//
OS: Domnule Toader↓ nu.] *Să ştiți că regula este altfel. Vă repet. [Convenția unei emisiuni de televiziune este că moderatorul*↑//
MT: *O fi regula dumneavoastră↓ dar domnu' Năstase a făcut nişte afirMAții*↑]
OS: şi TOCmai [v-am spus↑ că veți avea ocazia să-i răspundeți domnului Năstase.
MT: Doamnă↓ domnu' Năstase a făcut nişte afirmații] la care trebuie să-mi spun punctu' de vedere. *Dacă nu↓ nu spun. Tac.*
OS: Domnule Toader↓ + moderatorul↑ + e aici în fața [dumneavoastră↓ şi vă roagă politicos↑
MT: Păi nu:↓ dumneavoastră dacă moderați un lucru] şi nu pot să răspund↑//
AN: *Am o rugăminte↓ [am o rugăminte*↓
OS: vă roagă politicos↑]//
AN: *să-l lăsați*↑ + [nu↓ n-aş vrea să pară cumva↑//
MT: Bineînțeles. N-am intervenit]//
OS: *Nu pot↓ domnule Năstase↓ şi dumneavoastră vă spun [că eu moderez aici*. Domnule Toader. (V.4.13./493-494)

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

Nerecunoaşterea, din diferite motive, a autorității moderatorului este, aşadar, deseori, cauza unui conflict deschis între acesta şi invitat. În materialul de analiză, am identificat şi o situație (23) în care dezacordul dintre moderator şi politician, apărut ca urmare a degradării raporturilor de putere, se amplifică într-o manieră accentuată pe baza unor acte amenințătoare agravate. În urma unor schimburi reciproce de insulte, moderatoarea Gabriela Vrânceanu Firea îi sugerează lui Cristian Boureanu să părăsească platoul (VF: *Ar trebui să vă înroŞIȚI↓ ar trebui să vă-nroŞIȚI↓] să vă ridiCAȚI să pleCAȚI*), însă invitatul refuză (CB: *Îmi pare rău↓ nu vă plec din emisiune*.). În continuare, dezbaterea se desfăşoară într-o atmosferă extrem de încordată, moderatoarea ignorîndu-l în mod consecvent pe deputatul PD-L căruia îi întrerupe şi microfonul (VF: *Nu aveți decît să stați] acolo pă scaun cît vreți↓*); în cele din urmă, Cristian Boureanu va amenința că o va da în judecată:

(23) VF: <F De- deci este <MARC strigător la cer↓ MARC>] că e-a doua OAră cînd faceți aşa ceVA F>.
CB: Nu este.
VF: <F Ați mai făcut la RealiTAtea↓ [v-ați făcut de rîs la Realitatea↓ acuma v-ați făcut de rîs şi la Antena trei F>.
CB: Am pus o întrebare după ce m-ați jigNIT de trei ori↓ distinsă doamnă.] [M-ați jigNIT de trei ori.
VF: <F /ă DisTINsă doamnă↑] după ce-mi spuneți că aMANtul meu?⇊ Nu v-ar fi ruŞIne să vă fie?! F>
CB: Nu↓ eu v-am întrebat↑⇊ <F După ce dumneavoastră [mă-ntrebați dac-am mînCAT ceVA striCAT↑ la dumneavoastră la toaLEtă↑ F>
VF: <F *Ar trebui să vă înroŞIȚI↓ ar trebui să vă-nroŞIȚI↓] să vă ridiCAȚI să pleCAȚI* F>.
CB: sunteți o DOAMnă? [Îmi pare rău↓ nu vă plec din emisiune.
VF: Deci ar trebui să vă ridiCAȚI să pleCAȚI.] [<Î N-aveți decît să stați Î>.
CB: Eventual dacă nu mă invitați↓] că s-a întîmplat [să nu mă fi inviTAT trei ani de zile.
VF: <MARC *Nu aveți decît să stați] acolo pă scaun cît vreți↓* MARC> dar// (V.4.12./475)

În concluzie, în dezbaterea politică televizată, tensiunile la nivelul raporturilor de putere pot conduce la o tulburare sau chiar la o degradare accentuată a acestora prin punerea sub semnul întrebării sau chiar prin nerecunoaşterea rolului moderatorului şi prin preluarea funcției de control a acestuia.

Bibliografie

A. Surse

Hoarță Cărăuşu, Luminița (coord.), *Corpus de limbă română vorbită actuală nedialectală*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi, 2013.

BDD-A7006 © 2014 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)

B. Literatură de specialitate

Arundale, Robert B., *Face as relational and interactional: A communication framework for research on face, facework, and politeness*, în „Journal of Politeness Research", 2 (2), 2006: 193-216.

Brown, Penelope/Levinson, Stephen C., *Politeness. Some Universals in Language Usage (Studies in Interactional Sociolinguistics 4)*, Cambridge University Press, Cambridge, 1987.

Charaudeau, Patrick/Ghiglione, Rodolphe, *Talk show-ul: despre libertatea cuvântului ca mit*, traducere de Oana Pocovnicu, prefață de Daniela Zeca-Buzura, Editura Polirom, Iaşi, 2005.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Politeţe şi impolitеţe în dezbaterile televizate*, în Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Tradiţie şi inovaţie în studiul limbii române*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004: 417-422.

Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Universal vs. specific. Reflecţii asupra politeţii pragmatice*, în Pană Dindelegan, Gabriela (coord.), *Limba română: structură şi funcţionare*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2005: 415-419.

Nel, Noël, *Le débat télévisé*, Armand Colin, Paris, 1990.

Sălăvăstru, Constantin, *Arta dezbaterilor publice*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2009.

Spencer-Oatey, Helen, *Rapport Management: A Framework for Analysis*, în Spencer-Oatey, Helen (ed.), *Culturaly Speaking: Managing Rapport Through Talk Across Cultures*, Continuum International Publishing Group, 2004: 11-46.

Trognon, Alain/Larrue, Janine, *Pragmatique du discours politique*, A. Colin, Paris, 1994.

BDD-A7006 © 2014 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 20:51:37 UTC)